OBEC PRESEĽANY AKO OBJEKT TVORBY MIESTNEJ AGENDY 21

Monika Kurňavková, Alena Dubcová

Abstract

Nowadays the philosophy of sustainable development berthed in the document Agenda 21 rises on its prominence. It is a part of different strategies, plans and documents at different hierarchical levels. Agenda 21 comes out of sustainability, which represents a process influencing conditions and aspects of life at all levels. It heads towards a functional model of community that meets the needs and interests of people and reduces an interference to the environment. It represents a vision of better future, development of natural and socio-economic elements without threatening individual environmental elements, as well as individual background of each man. The application of the Agenda 21 at the lowest hierarchical level which is the local one represents a file of mutually supporting community activities for the municipality or microregion, supporting the development of the area and respects the environment capacity.

Keywords: sustainable development, Local Agenda 21

Úvod

Filozofia trvalo udržateľného rozvoja zakotvená v dokumente Agenda 21 sa v súčasnosti dostáva stále viac do popredia. Je súčasťou rôznych stratégií, plánov a dokumentov na rôznych hierarchických úrovniach. Agenda 21 vychádza z trvalej udržateľnosti, ktorá predstavuje proces, ovplyvňujúci podmienky a aspekty života na všetkých úrovniach, smerujúci k takému funkčnému modelu určitého spoločenstva, ktorý uspokojuje potreby a záujmy ľudí, pričom ale obmedzuje zásah do prostredia. Predstavuje víziu lepšej budúcnosti, rozvoj prírodných a socioekonomických zložiek bez ohrozovania jednotlivých zložiek životného prostredia, ako aj osobného prostredia každého človeka. Aplikácia Agendy 21 na najnižšej hierarchickej úrovni – miestnej, predstavuje súbor vzájomne sa podporujúcich komunitných aktivít pre obec alebo mikroregión, ktoré napomáhajú rozvoju daného územia, pričom rešpektujú únosnosť prostredia. Predstavuje proces, v ktorom samosprávy spolupracujú v partnerskom vzťahu s ostatnými odvetviami spoločnosti s cieľom vytvorenia akčného plánu uplatňovania trvalo udržateľného rozvoja na miestnej úrovni.

Miestna Agenda 21

Miestna Agenda 21 sa prvýkrát spomína v kapitole 28 Agendy 21. Dokument vyzýva všetky samosprávy miest a obcí k spracovaniu a uplatňovaniu plánov trvalo udržateľného rozvoja na miestnej úrovni v partnerskej spolupráci s ostatnými odvetviami. Jeho celkovou víziou by malo byť dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja pre miestnu oblasť a pochopenie globálneho významu miestnych rozhodnutí.

Miestna Agenda 21 ako dokument:

- je strategický a akčný plán rozvoja mesta alebo obce, založený na princípoch trvalo udržateľného rozvoja, ktorý v sebe zahŕňa navzájom prepojenú ekonomickú, sociálnu a environmentálnu časť,
- vyjadruje spoločnú víziu budúceho rozvoja obce založenú na výsledkoch strategického plánovania a navrhované konkrétne aktivity, vychádzajúce z miestnych podmienok a smerujúce k zlepšeniu kvality života,
- stanovuje ciele, ktoré budú dosiahnuté na základe konsenzu medzi rôznymi záujmovými skupinami,
- tvorí sa najmenej na 10 rokov, ale je to otvorený dokument, ktorý možno dopĺňať a tým pružne reagovať na potreby občanov a rozvoja obce.

Miestna Agenda 21 ako proces:

- vedie ku zlepšovaniu kvality života a životného prostredia v obci,
- podporuje spoluprácu medzi rôznymi záujmovými skupinami v obci (občania, predstavitelia samosprávy, miestni podnikatelia, školy, cirkvi, mimovládne organizácie),
- je iniciatíva, ktorá prichádza od ľudí (Morrisová a kol., 2000).

Tvorba Miestnej Agendy 21

Tvorba Miestnej Agendy 21 vychádza zo základného cieľa, ktorým je zosúladenie hospodárskeho rozvoja s prírodným, kultúrne-historickým a sociálnym potenciálom územia s cieľom eliminácie súčasných a prevencie vzniku nových environmentálnych problémov a zlepšenia celkovej kvality života, zachovanie celkovej ekologickej stability krajiny, ako aj zabezpečenie určitej kvality ľudského života. Miestna Agenda 21 má za cieľ zvyšovanie občianskeho, environmentálneho, ale aj tiež kultúrneho vedomia a vzdelávania, konzultovanie, zapojenie verejnosti, podporu partnerskej spolupráce ako aj využívanie ukazovateľov na monitorovanie úspešnosti napredovania na ceste k trvalo udržateľnému rozvoju. Proces tvorby Miestnej Agendy 21 pozostáva z troch základných krokov:

- analýzy – zameriavajú sa na špecifikáciu základných ukazovateľov a

vlastností územia nevyhnutných z hľadiska tvorby Miestnej Agendy 21,

- syntézy a hodnotenie – sústreďujú sa na hodnotenie potenciálu územia, súčasného stavu jeho využitia ako aj na problémy vyplývajúce z nevhodného využitia potenciálu,

- návrhy – predstavujú proces tvorby stratégie, priorít, cieľov a opatrení na rozvoj územia v zmysle princípov a kritérií trvalo udržateľného rozvoja (Marko (ed.) a kol., 2000).

Vymedzenie územia obce Preseľany a jej stručná charakteristika

Obec Preseľany sa nachádza v Nitrianskom kraji, v južnej časti okresu Topoľčany, 20 km od krajského mesta Nitra a 15 km od okresného mesta Topoľčany. Z juhu hraničí s obcou Hrušovany, z juhovýchodu s obcou Lefantovce obcou, ktorá patrí do okresu Nitra, z východu s obcou Oponice, zo severu s obcou Belince, zo severozápadu s obcou Čermany a z juhozápadu s obcou Hruboňovo, ktorá patrí do okresu Nitra (mapa č. 1).

Mapa č. 1: Vymedzenia územia obce Preseľany v rámci okresu Topoľčany

Map 1: Definition of the municipality Preselany in Topolcany district

Obec leží v juhozápadnej časti Slovenska v Podunajskej pahorkatine. Najvyšší bod územia má výšku 254 m n.m. - vrch Veľká Kopanica, nachádza sa v západnej časti územia obce a najnižší bod územia má výšku 152 m n.m. a nachádza sa vo východnej časti územia obce (Tódová, Drevenák, 2001). Územím preteká rieka Nitra s pravostranným prítokom Manický potok. Z hľadiska dopravnej polohy leží obec na štátnej ceste I/64 smer Nitra – Topoľčany. Územím prechádza aj železničná trať č.140 smer Nové Zámky – Prievidza.

Obec Preseľany má rozlohu 11,9 km², čo predstavuje len 2 % z celkovej rozlohy okresu Topoľčany. K 31.12.2008 v nej žilo 1479 obyvateľov, z toho 51 % (757) žien 49 % (740) mužov. Hustota obyvateľstva predstavovala 126 obyvateľov na km². V územnom usporiadaní je obec funkčne zviazaná so susednými obcami Belince a Hrušovany, s ktorými tvorí stavebne kompaktný celok. Je reprezentovaná samosprávou zastúpenou starostom, 3 zamestnancami obecného úradu, 9 členmi obecného zastupiteľstva, ako aj zástupcami školských zariadení a miestnymi podnikateľmi. V obci sú vytvorené občianske a záujmové združenia. Obec má vytvorené partnerské vzťahy v rámci členstva v 2 mikroregionálnych združeniach – v Zdravom mikroregióne, v ktorom je hlavným koordinátorom a v mikroregióne Svornosť. Z hľadiska dokumentácie má obec vypracovaný územný plán, program hospodárskeho a sociálneho rozvoja je v procese realizácie a miestny územný systém ekologickej stability.

Víziou obce je zdravá obec, ktorá sa zameriava na potreby svojich obyvateľov, zvyšuje kvalitu ich života, ako aj životného prostredia, prispieva k zatraktívneniu prostredia na bývanie, podporuje rozvoj bytového fondu pre mladé rodiny, ako aj poskytuje podmienky pre zamestnanosť, rozvoj malého a stredného podnikania, cestovného ruchu ako aj zachovanie tradícií. Tento zámer je možné najlepšie naplniť vytvorením úzkej spolupráce miestnej samosprávy s miestnymi obyvateľmi, pretože tí najlepšie poznajú svoje územia ako aj potreby obce. Preto vytvorenie Miestnej Agendy 21 môže napomôcť vhodne skoordinať tieto zámery, ako aj zvýšiť participáciu občanov na veciach verejných.

Záver

Miestna Agenda 21 je predovšetkým o trvalo udržateľnom rozvoji. Čiže o rozvoji, ktorý súčasným a budúcim generáciám umožní uspokojovať ich ekonomické, sociálne a duchovné potreby a zároveň zachová kvalitné životné prostredie. Samospráva svojimi aktivitami formuje budúcnosť obce. Vytvoriť Miestnu Agendu 21 môže byť pre samosprávu výzvou vybudovať obec, v ktorej sa budú občania cítiť dobre; obec, ktorá funguje, je zdravá, pekná, bezpečná a zaujímavá. A vybudovať ju spolu s ľuďmi, ktorí v nej žijú.

Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu GAM 2009 Miestna agenda 21 obce Preseľany

Literatúra

Interné materiály obce Preseľany, 2008

Interné materiály ŠÚ SR, 2008

Marko, J (ed.) a kol. 2000. Regionálna Agenda pre Stredné Pohronie. Bratislava : Ivaso, REC, MŽP SR, 2000, 200 s.

Morrisová, J. a kol. 2000. Lokálna Agenda 21. Príručka pre samosprávy. Bratislava: REC Slovensko, 2000, 20 s.

Tódová, L., Drevenák, J. 2001. Miestny územný systém ekologickej stability Preseľany. 1. vyd. Prešov : EKOLAND, 2001. 43 s.

MUNICIPALITY PRESEĽANY AS THE OBJECT OF CREATING THE LOCAL AGENDA 21

Summary

The main focus of the Local Agenda 21 is on sustainable development that will allow to meet economic, social and spiritual needs of the contemporary and future generations and simultaneously maintain high-quality of environment. Act of the government influence the future of the municipality. Creation of the local Agenda 21 can represent a challenge for the government to build a municipality where citizens feel comfortable, a municipality, which works, is healthy, nice, safe and interesting, a challenge to build such a municipality for the sake of people living there.

Mgr. Monika Kurňavková, doc. RNDr. Alena Dubcová, CSc.

Katedra geografie a regionálneho rozvoja FPV UKF v Nitre

Trieda A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

E – mail: monika.kurnavkova@ukf.sk, adubcova@ukf.sk

Recenzoval: Doc. RNDr. Alfred Krogmann, PhD.